

нування української мови здобувачами освіти зводилося не до сприйняття її як окремого навчального предмета, а до усвідомлення ролі державної мови як засобу міжнаціонального спілкування, інструмента, який забезпечить умови для комфортного входження їх у полікультурне суспільство, а також дасть можливість накопичити дітям мовленнєвий і культурний досвід, що допоможе їм успішно адаптуватися в багатонаціональному середовищі.

Крім того, має змінитися й підхід до навчання української мови. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти та документах, які визначають загальну спрямованість шкільних мовних курсів у школах України, декларовано компетентнісний підхід до навчання мови. Цілі і результати навчання мають бути релевантними запитам і реальним комунікативним потребам представників національних меншин.

Ключові слова: державна мова, міжнаціональне спілкування, національні меншини, поліетнічне середовище.

ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ: ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Микола Піддячий, д. пед. н., проф.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Відповідно до виявлених суперечностей у процесі формування ключових компетентностей старшокласників метою дослідження є обґрунтування педагогічних засад формування здоров'язберігаючої компетентності старшокласників у загальноосвітньому середовищі та їх взаємодії із суспільними інституціями, які мають створити умови для реалізації системи гармонізованого розвитку в умовах свідомої, цілеспрямованої і продуктивної об'єкт-об'єктної, об'єкт-суб'єктної та суб'єкт-об'єктної взаємодії, напрацьовуючи здоровий спосіб життя та проектуючи багатогранний досвід життєдіяльності.

У процесі дослідження розкрито, що: 1) ключові компетентності є набутою в результаті діяльності характеристикою, що розглядається як інтегрований результат розвиваючого характеру у процесі застосування освітніх технологій; 2) підґрунтям для розвитку компетентностей є на-

копичені знання, уміння і навички до формування і розвитку здатності практично діяти, застосовуючи досвід успішної діяльності у напрямку здоров'язбереження; 3) гармонізованість психологічної сфери старшокласників залежить від системного підходу до розбудови життєвого простору, розуміння ними природи і сутності людини, яка проявляється у процесі еволюційних змін її станів на етапах вікового розвитку;

Виявлено, що у процесі організації здорового способу життя старшокласники не вміють розробляти індивідуальний план розвитку на основі знань про: 1) особливості роботи внутрішніх органів; 2) загальні принципи й рекомендовані схеми питного режиму та харчування; 3) допустимі психофізіологічні навантаження; 4) оздоровчо-профілактичні заходи тощо.

До негативних факторів, які впливають на стан здоров'я старшокласників відносяться: 1) погіршення екологічної ситуації; 2) розповсюдження здоров'яруйнівних стереотипів поведінки; 3) зниження доступності до якісних медичних послуг; 4) здоров'явитратність сучасної системи освіти. Особливої уваги потребує здоров'я школярів де: 1) лише 5% випускників шкіл є практично здоровими; 2) 40% хронічно хворі; 3) 50% мають морфо-функціональні відхилення; 4) біля 80% страждають на різні нервово-психічні розлади; 5) лише 5% юнаків допризовного віку не мають медичних протипоказань до проходження військової служби [1, с. 3]. У зв'язку з цим: 1) проблема вивчення механізмів покращення здоров'я та шляхів його збереження є актуальною; 2) розуміння суті здоров'я (фізичного, психологічного, соціального й духовного) дозволить виявити філософські, культурологічні, медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціально-професійні аспекти його формування [3, с. 317].

У сучасних швидкозмінних умовах життя у зв'язку із динамікою проблем особистісного та суспільного характеру спостерігається відхід на другий план процесу гармонізації психологічної сфери старшокласників засобом організації їх здорового способу життя [5, с. 270]. Помилково, часто-густо, її формування віддається на відкуп самоорганізації, а також родині з її різними можливостями ресурсного та розумового характеру [2, с. 234].

У процесі розроблення стратегії здорового способу життя старшокласників враховується зміст освіти та вимоги до знання основ здоров'я для старшої школи, які відображені у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти: 1) основи здоров'я — здоров'я людини, безпека життєдіяльності, фізична складова здоров'я, соціальна складова здоров'я, психічна та

духовна складові здоров'я; 2) фізична культура – теоретико-методичні знання, загальна фізична підготовка. У цьому контексті перед територіальними освітніми інституціями системи загальної середньої освіти постає завдання створення культури та цивілізації шляхом проектування нової реальності, яка забезпечуватиме поступ в сучасних умовах життєдіяльності [4, с. 108].

На проміжному етапі дослідження зроблено висновки: 1) організація здорового способу життя старшокласників спрямовується на напрацювання ресурсів для функціонування організму та гармонізованості його психологічної сфери; 2) динаміка розвитку забезпечується за рахунок підвищення рівня здоров'язберігаючої компетентності; 3) реалізації стратегії здорового способу життя відбувається шляхом засвоєння змісту освіти, спрямованого на формування у старшокласників основ здоров'я та їх фізичної культури.

Ключові слова: загальноосвітнє середовище, здоров'язберігаюча компетентність, старша школа.

Література

- Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія.* (2017). Харків: Вид. Рожко С. Г.
- Піддячий М. І. (2020). Здоровий спосіб життя старшокласників у контексті формування ключових компетентностей. *Національна ідентичність як проблема науки й освіти: матеріали науково-практичної конференції* (Київ, 12 березня 2020 р.). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. URL: http://biblos.iod.gov.ua/docview.php?doc_id=2694
- Піддячий М. І. (2020). Ключові компетентності старшокласників: організація здорового способу життя. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 3 К (123) 20. С. 315–319.
- Піддячий М. І. (2019). Соціально-професійний розвиток: компетентності старшокласників та студентів. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том VII: Ідентичність і свобода в освіті та науці*. Конін — Ужгород — Бельско-Бяла — Київ: Посвіт. С. 107–110.
- Піддячий М. І. (2019). Сутність формування компетентностей старшокласників. *Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти: Зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4 листопада 2019 р.)*. Київ: Пед. думка. С. 269–272.